

Kuoleman elokuvaus pitkissä kotimaisissa draamaelokuvissa

Tarkastelu esimerkkielokuvien kautta

Kaisa Andersson

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2025

Media-alan tutkinto-ohjelma
Audiovisuaalinen suunnittelu ja ilmaisu, Kuvaus ja kuvavalaisu

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Media-alan tutkinto-ohjelma
Audiovisuaalinen suunnittelu ja ilmaisu, Kuvaus ja kuvavalaisu

ANDERSSON KAISA:
Kuoleman elokuvaus pitkissä kotimaisissa draamaelokuvissa
Tarkastelu esimerkkielokuvien kautta

Opinnäytetyö 28 sivua, joista liitteitä 2 sivua
Toukokuu 2025

Opinnäytetyössä tutkittiin kuoleman elokuvausta pitkissä kotimaisissa draamaelokuvissa. Opinnäytetyö toteutettiin taidetekona sisältäen kirjallisen osuuden ja lyhytelokuvan *Saarna* (2023). *Saarna* on Tampereen ammattikorkeakoulun opinnäyteprojektina tehty lyhytelokuva ja osa tätä opinnäytetyötä. Tarkoituksena oli tutkia millaisia elokuvallisia keinoja ja tapoja kotimaisissa draamaelokuvissa käytetään kuolemaa kuvattaessa ja millaisilla tavoilla se välittyy myös katsojalle ymmärrettävänä.

Tutkimusmenetelminä opinnäytetyössä käytettiin kvalitatiivista tutkimusta, puolistrukturoitua haastattelua ja teemoittelua. Näiden lisäksi havainnoitiin ja analysoitiin elokuvia sekä käytettiin kirjallisia lähteitä ja opinnäytetyön tekijän omia kokemuksia.

Tutkimuksen tuloksena on, että elokuvien kuoleman kuvittamiseen vaikuttaa esimerkiksi tunnelma, valaistus, objektiivien valinta, kuvakoot ja resurssit. Erityisesti kotimaisissa elokuvissa budjetti on isossa roolissa. Kaikki lähtee kuitenkin käsikirjoituksesta, jossa määritellään tapa ja tunnelma. Katsojille on myös tutumpaa olla sivustakatsojan roolissa ja samaistua siihen toisin kuin kuolevaan henkilöön. Verrattuna Hollywood -elokuvaan kotimaisissa elokuvissa kuolema on arkisempaa, realistisempaa ja karumpaa.

Saarna kuvattiin ennen tämän opinnäytetyön tekemistä. Johtopäätöksenä voidaan kuitenkin todeta, että tavat, joita *Saarnassa* käytettiin, ovat hyvin samankaltaisia kuin käytetyissä tutkimusmateriaaleissa todetut. Aihetta voisi tutkia lisää laajemmin esimerkiksi erittelemällä erityyppiset kuolemat omikseen teknisesti.

Asiasanat: kuolema, elokuvaus, elokuva, kotimainen

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Media
Audiovisual Planning and Expression, Cinematography and Lighting

ANDERSSON KAISA:
Cinematography of Death in Full Length Finnish Drama Films
Observation Through Film Examples

Bachelor's thesis 28 pages, appendices 2 pages
May 2025

The objective of this study was to gather information about cinematography of death in full length Finnish drama films. The thesis was made as an art project and includes a short film *Saarna* (2023) which was made as a final project of Tampere University of Applied Sciences. The purpose of this thesis was to collect information about cinematic means and methods of presenting death in the cinematography of Finnish drama films and how it is conveyed in an understandable way to the viewer.

The data were gathered and analysed using qualitative content analysis, semi-structured interviews as well as inductive thematising. In addition, a literature review, observation and analysis of films, and the author's own experience were utilised.

The results suggest that mood, lighting, lens choice, shot size and resources are a significant factor in how death is presented in films. Especially budget plays an important role in Finnish films. However, everything starts from a script which defines the manner and mood of death. It is also more familiar for viewers to be in the role of a bystander and identify with that as opposed to the dying person. Compared to Hollywood films, Finnish films have more ordinary, realistic and raw deaths.

Saarna was filmed before writing the thesis. The findings indicate that the methods used in *Saarna* were very similar to those found in the research. Further research could specify different deaths into their own categories.

Key words: death, cinematography, film, finnish

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	TUTKIMUSMENETELMÄT	7
	2.1 Laadullinen tutkimus	7
	2.2 Aineiston hankinta ja analysointi	7
3	KUOLEMA ELOKUVISSA: SUOMI VS. HOLLYWOOD	10
	3.1 Suomi.....	10
	3.1.1 Esimerkkielokuva 1: Paha maa.....	11
	3.1.2 Esimerkkielokuva 2: Olen suomalainen	13
	3.1.3 Esimerkkielokuva 3: Härmä.....	14
	3.2 Hollywood	15
4	LYHYTELOKUVA SAARNA	17
	4.1 Saarna	17
	4.2 Kuvauksen tekniset valinnat	20
5	POHDINTA	23
	LÄHTEET	25
	LIITTEET.....	27
	Liite 1. Haastattelukysymykset	27
	Liite 2. Havainnointitaulukko	28

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä tarkastelen ja tutkin kuoleman esittämistä elokuvissa. Onko kuolema tabu? Ennen kuolemasta puhumista välteltiin, mutta nykyään media on nostanut enemmän kuolemia esille. Kuka vain voi jakaa muisteloita tai uutisia kuolleista. Kuolema keskustelun aiheena on myös helpottunut elokuvien kautta; niissä kuolemia tapahtuu yllättävän usein. Olen kuitenkin itse huomannut kuolevan ja surevan kohtaamisen vaikeaksi monelle ihmiselle. Aihetta vältellään kuolevan kohdatessa, jos hänet ylipäättään uskaltaa kohdata. Kuolevalla voidaan myös tarkoittaa parantumattomasti sairastunutta henkilöä. Kuoleman välttely on yksi yleisimmistä tavoista kärsiä kuoleman pelosta (Furer & Walker 2008, Niemiec & Schulenbergin 2011 mukaan) kun terveellinen tapa olisi kuoleman hyväksymien (Niemiec & Schulenberg 2011).

Opinnäytetyöni muoto on taideteko, joka muodostuu tästä tutkimuksesta sekä TAMKin opinnäyteprojektina tehdystä lyhytelokuvasta Saarna (2023). Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen, ja tutkimusmenetelminä olen käyttänyt haastattelua ja esimerkkielokuvien analysointia teemoittelun avulla. Tarkastelen aihetta esimerkkielokuvien *Härmä* (2012), *Olen suomalainen* (2019) ja *Paha maa* (2005) kautta. Keskeisessä roolissa ovat myös kuvaajien Pini Hellstedt, Jani Kumpulainen ja Rauno Ronkainen haastattelut, jotka toteutin alkuvuodesta 2024. Kiinnostuin aiheesta, koska toimin kuvaajana opinnäytetyönä tehdyssä lyhytelokuva Saarnassa, jonka tarinaan liittyy itsemurha. Aihe on myös henkilökohtainen, sillä kohtasin läheiseni kuoleman Saarnan tuotantoprosessin aikana.

Tässä opinnäytetyössä tarkoituksena on tutkia, millaisilla elokuvallisilla keinoilla elokuvaajat kuvittavat kuolemaa ja antaa esimerkkejä, kuinka suomalaisia pitkiä draamaelokuvia kuvitetaan elokuvauksellisin keinoin kuoleman tapahtuessa. Tavoitteena on tuoda esille, millaisilla keinoilla kuolema voidaan näyttää katsojalle ja niin, että se on ymmärrettävä. Tarkastelu on rajattu kotimaisiin pitkiin draamaelokuviin, ja tarkempana rajauksena kolmeen edellä mainittuun esimerkkielokuvaan ja kuvaajien haastatteluihin. Lyhytelokuva *Saarna* (2023) sisältyy aiheen rajaukseen osana taidetekoa. Rajaus jättää aiheen ulkopuolelle muut genret kuin draaman, esimerkiksi sotakuolemat ja yliluonnolliset kuolemat. Opinnäytetyö ei myöskään käsittele eri ikärajoituksia elokuvissa, joissa kuolemia tapahtuu.

Luvussa 2 esittelen opinnäytetyöni tutkimuksellisia lähtökohtia. Sen jälkeen vertailen kuoleman kuvaamista suomalaisissa ja Hollywood-elokuvissa esimerkkielokuvien ja haastattelujen kautta. Luvussa 4 käsittelen kuoleman kuvaamiseen liittyviä valintoja *Saarnassa* (2023). Lopuksi käyn läpi opinnäytetyöni tuloksia. Tuloksia voivat hyödyntää mahdollisesti alalla olevat tai alaa opiskelevat elokuvajat, joiden elokuvissa tapahtuu kuolema. Opinnäytetyöni voi hyödyttää myös alalle hakeutuvia.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT

2.1 Laadullinen tutkimus

Tehdessämme opinnäytetyöelokuvaamme *Saarnaa* (2023), jonka aiheena oli koulukiusaamisen sivustakatsominen ja katumus, isäni menehtyi. Sen vuoksi olen miettinyt paljon kuolemaa. Tuntuikin luonnolliselta, että tutkisin kuoleman kuvittamista elokuvallisin keinoin, koska lyhytelokuvan aiheeseen liittyi itsemurha eli kuolema. Lyhytelokuva on kuvattu ennen tämän opinnäytetyön kirjoittamista, joten aihetta tutkiessani olen voinut ottaa huomioon siinä tehtyjä valintoja kuoleman kuvaamiseksi. Haluan ymmärtää kuoleman kuvaamista ilmiönä, mikä sopii lähtökohdaksi laadulliseen eli kvalitatiiviseen tutkimukseen.

Laadullinen tutkimus tavoittelee nimenomaan ymmärrystä mittaamisen sijaan, mikä puolestaan on määrällisen tutkimuksen tavoitteena. Kvalitatiivinen tutkimus kattaa monia erilaisia perinteitä, näkökulmia sekä menetelmiä, joita käytetään ihmisen ja hänen elämänsä tutkimiseen. Siksi se ei ole sidottu mihinkään tiettyyn tieteenalaan tai yhteen ainoaan tutkimusmenetelmään. (Denzin & Lincoln 1998, 5–7; Eskola & Suoranta 2000; Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004, 151–157; Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006 mukaan.)

2.2 Aineiston hankinta ja analysointi

Tutkimustani varten olen kerännyt aineistoa elokuvista, haastatteluista ja kirjallisista lähteistä. Elokuvat, joita käsittelen tässä opinnäytetyössä ovat: *Härmä* (2012), *Olen suomalainen* (2019) ja *Paha maa* (2005). Elokuvat valikoituivat siten, että ne käsittivät kokopitkän elokuvan mitan eli vähintään 60 minuuttia (Elo-net n.d.), sisältyivät draaman genreen ja sisälsivät henkilöhahmon kuoleman, joka näytetään katsojalle jollakin tavalla. Kaikki elokuvat ovat 2000-luvulta.

Valitsin toiseksi aineistonhankintamenetelmäksi haastattelun, sillä aiheesta on tehty hyvin vähän aiempia tutkimuksia ja halusin tietää suoraan elokuvaajien kokemuksia aiheesta. Haastattelussa tutkija ja haastateltava keskustelevat tutkimusaiheeseen liittyvistä asioista, ja keskustelun muoto vaihtelee sen mukaan, onko kyseessä enemmän vai vähemmän suunniteltu ja järjestelmällinen haastattelutyyppi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Haastattelumuotoja on useita, ja niitä voidaan jaotella neljään ryhmään: strukturoitu, puolistrukturoitu, teema- ja avoin haastattelu. Strukturoitu haastattelu (tai toiselta nimeltään lomakehaastattelu) on kaikille haastateltaville sama, kysymykset ja niiden järjestys on sama. Myös vastausvaihtoedot ovat valmiina. Puolistrukturoidussa haastattelussa on vastaavasti samat kysymykset, mutta haastateltava vastaa avoimesti kysymyksiin. Teemahaastattelussa aiheet ja teema on etukäteen määriteltä, mutta niiden järjestys voi vaihdella haastatteluiden aikana. Avoin haastattelu on enemmän keskustelua tietystä aiheesta, mutta kaikkia teemoja ei käydä läpi. (Eskola & Suoranta 1998, Haastattelu.)

Käytin opinnäytetyössäni puolistrukturoitua haastattelua. Haastateltavani Pini Hellstedt, Jani Kumpulainen ja Rauno Ronkainen ovat elokuva-alalla arvostettuja ja pitkään toimineita elokuvaajia, joista Ronkainen toimii myös Aalto-yliopistossa elokuvataiteen laitoksen professorina. Esitin haastateltaville samat avoimet kysymykset samassa järjestyksessä, mutta jotkin kysymykset vaihtelivat elokuvien perusteella. Kysymykset (liite 1) olivat avoimia, jotta niihin ei voinut vastata vain kyllä tai ei. Näin saatiin haastateltavan oma kuvaus aiheesta. Toteutin haastattelut Zoom-ohjelmalla etäyhteydellä internetin välityksellä, ja tallensin ne samalla litterointia varten.

Aineiston analyysimenetelmänä opinnäytetyössä käytin teemoittelua. Saaranen-Kauppinen ja Puusniekan (2006) mukaan teemoittelussa aineisto järjestellään teemojen eli keskeisten aiheiden mukaan. Jokaisen teeman alle muodostetaan teeman kohdat, joista esimerkiksi haastatteluissa puhutaan. Raportissa sitaattien käyttö tulisi olla harkittua. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Sovelsin teemoittelua haastatteluvastausten käsittelyssä ja esimerkkielokuvien havainnoinnissa kokoamalla kuolemat eri teemoihin (liite 2). Kuolema voidaan jaotella esimerkiksi luonnollisiin, tappoihin tai onnettomuuksiin.

Opinnäytetyössä teemoittelua käytetään havaitsemaan esimerkkielokuvien kuolevat henkilöt, kuoleman syy ja paikka, kuvakulmat, kuvakoot ja ketä kuvataan kuoleman tapahtuessa ja millainen tunnelma elokuvassa on silloin. Näihin teemoihin perustuu haastateltavien kysymykset ja vastaukset. Katsoin esimerkkielokuvat ennen haastatteluiden tekemistä. Elokvien kautta sain luotua havainnointitaulukon (liite 1), johon merkitsin jokaisesta elokuvasta kuolemaan liittyvät tiedot. Näin sain hahmoteltua haastattelukysymykset eri teemoihin liittyen. Teemoittelua käytetään haastatteluiden purkamisessa, esimerkkielokuvissa ja lopputyölyhytelokuva Saarnan käsittelyssä.

3 KUOLEMA ELOKUVISSA: SUOMI VS. HOLLYWOOD

3.1 Suomi

Hakolan (2022) mukaan tyypillisin kuoleman muoto arkielämässä on luonnollinen kuolema ja esimerkiksi Suomessa kuolemista luonnollisia on noin 95 %. Eloku-
vissa luonnollinen kuolema, sureminen sekä menetyksen käsittely on marginali-
soitu. (Hakola 2022.) ”Mediaesitysten tapaa muokata kuolemaan liittyviä käytän-
teitä ja rituaaleja on kutsuttu kuoleman mediatisaatioksi. Mediatisaation proses-
sia on pohdittu julkisen kuoleman ja suremisen kautta.” (Hakola 2022.) Laissa
kuoleman määritelmä on: ”Ihminen on kuollut, kun kaikki hänen aivotoimintonsa
ovat pysyvästi loppuneet” (Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketie-
teellisestä käytöstä 101/2001). Näin kuolema myös määräytyy elokuvissa.

Ronkaisen (2024) mukaan kuolevan tunnetilan välittymiseen katsojille on esimer-
kiksi käytetty katseen kohdistamista johonkin niin sanottuun epäoleelliseen eli
kuoleman hetkellä, kun elämä muuttuu tai päättyy, kuolevan silmä kohdistuu epä-
oleelliselta tuntuvaan asiaan, joka vain vie hänen huomionsa. Sitten on valtava
kirjo vaihtoehtoja kuvata kuolema: vaikkapa onko kuolema lähikuvassa vai yleis-
kuvassa: esimerkiksi vahva kontrasti kliimaksiin, kuolema olisi kuvattu nopeana
lähikuvana ja sen jälkeinen hetki laajana rauhallisena yksinäisenä kuvana. Tämä
kontrasti vie katsojan tunnetilasta toiseen. Sitten on tietenkin nippu kliseitä, kuten
kirkas valo tai häikäistyminen tai erikoislähikuvat. Olisi kuitenkin toivottavaa, että
kuoleman kuvaukset olisivat ideoiltaan jotenkin alkuperäisiä ideoita, mutta meillä
on niin valtava kuvasto kuolemista, että kaikki voi tuntua imitaatiolta. (Ronkainen
2024.)

Ronkainen (2024) toteaa, että kotimainen ja pohjoismaalainen tyyli on muodos-
tunut osittain budjettisyyistä, täällä usein kuolla arkisesti. Ei voida mässäillä kuo-
lemalla, vaan sen vaikuttavuus täytyy ratkaista draaman keinoin. Ehkä kuolema
on jo tapahtunut ennen elokuvan alkua, sitä ei näytetäkään. Elokuvat ovat fiktiota
ja se pitäisi pitää mielessä, sillä eihän suurin osa ihmisistä koskaan nähnyt sotaa
eikä tiedä, miltä sota näyttää, mutta monet sanovat silti, että ”näytti ihan aidolta
sodalta”. Sama siis kuolemassa. (Ronkainen 2024.)

Kumpulainen (2024) kertoo myös valaisun, linssivalintojen ja kuvakokojen olevan merkityksellisiä kuoleman kuvauksessa. Ne ovat hyvin tapauskohtaisia ja liittyvät elokuvan kokonaistyyliin. Kohtaus, jossa henkilö kuolee, on kuitenkin mietittävä hyvin tarkkaan, kuten halutaanko olla lähellä vai laajassa kuvassa ja kuinka toteavaksi se halutaan jättää.

Käsikirjoitus on tärkeä elementti, josta kaikki ratkaisut lähtevät. Kotimaisissa elokuvissa on kuvattu kuolemaa myös komediallisin keinoin, esimerkiksi ihmisiä räjähtelee ja nauretaan ihmisen surulle ja kuolemalle. On myös elokuvia, joissa kuolema on päätetty jättää näyttämättä, ja siitä kerrotaan eri tavalla, ollaan esimerkiksi kuolevan läheisen luona ja samaistutaan häneen. Ihmiselle on paljon tutumpaa olla sivustakokija, kuin se kuoleva, sillä ihminen kuolee vain kerran. On helpompi samaistua surevaan ihmiseen ja rakentaa sitä kautta kuvakerrontaa. (Kumpulainen 2024.)

3.1.1 Esimerkkielokuva 1: Paha maa

Paha maa -elokuvan on ohjannut Aku Louhimies ja kuvannut Rauno Ronkainen 2005. Elokuvassa kuolemaan viitataan heti ensimmäisessä kohtauksessa. Elokuva alkaa hautausmaalta, jossa on käynnissä hautajaiset. Seuraavaksi siirrytään ajassa taaksepäin tapahtumiin, jotka johtavat alun hautajaisiin.

Elokuvan ensimmäinen kuolema tapahtuu hotellissa, jossa tapetaan kaksi henkilöä. Tappo tapahtuu imurilla lyömällä. Nainen ja mies ovat rakastelemassa hotellissa ja heidän seurassansa ollut mies, imurikauppias, on lähdössä pois, kunnes kääntyykin ja päättää tappaa molemmat henkilöt. Kamera viivyttää murhaajan takana ja itse kuolemaa ei näytetä, vain murhaajan liike selän takaa ja peilin kautta. Seuraavassa kohtauksessa, joka jatkuu tapettujen hotellihuoneessa, näytetään tappajaa makaamassa sängyssä, ja kun hän nousee, nähdään veristen jälkien menevän vessaan. Myöhemmin kuolema varmistetaan vielä katsojalle, kun poliisi löytää ruumiit, jotka näemme verisinä.

Ronkainen (2024) kertoo, että pölynimurimurha oli hyvin suunniteltu ja hän nimenomaan halusi, että murhaaja lähtee ja menee käytävää pitkin niin sanottuun ”omaan tunneliinsa”, että hänen päässään napsahtaa. Kameran rytmi oli siinä tarkkaa. Siinä jätetään katsojalle enemmän tilaa miettiä, mitä seuraavaksi tapahtuu ja mitä tämä odottaa näkevänsä, koska silloin kuvaus vasta on dramaattinen. Ei siis pelkästään se, mitä näytetään, vaan se, mitä katsoja odottaa näkevänsä. Mielenkiintoisempi hetki elokuvassa on jännitteen luominen eli se, mitä tapahtuu ennen ja miten mennään kohti sitä toimintaa, kuin itse toiminnan purkautuminen. (Ronkainen 2024.)

Toinen kuolema on junaonnettomuus, jossa poliisi jahtaa miestä rautatiellä. Poliisin ylittäessä raiteita, hänen jalkansa jää jumiin rataan. Juna alkaa lähestyä ja poliisi on edelleen jumissa. Poliisi ei pääse irti raiteesta, ja jää junan alle. Elokuvassa näytetään junan saapumista hyvin laajalla kuvalla ja voidaan nähdä, että henkilö on junan edessä. Kohtausta kuvitetaan myös alkuun näyttämällä junia ja raiteita, joka ennakoi katsojalle, että juna saattaa tulla pian. Itse kuolemaa ei näytetä enempää, vain siitä seuranneita ihmisten reaktioita. Kuolemaa seuraa hautajaiset ja tuhkien lasku meren rannalle. Myös nämä liittyvät kuoleman kuvittamiseen.

Ronkaisen (2024) mukaan junaonnettomuudessa nimenomaan kasvatettiin odotusta siitä jostain, ja sitten se tulee yllättäen. Jännitteen luominen on useimmiten sitä mielenkiintoisempaa aluetta, toteaa Ronkainen (2024). Junaonnettomuus suunniteltiin tarkkaan, koska se oikeasti kuvattiin liikkuvien junien välissä ja oli kiire lainsäädännöllisistä syistä. (Ronkainen 2024.)

Kolmantena kuolemana elokuvassa aiemmin kuolleen poliisin leskeksi jäänyt mies vie epäillyn poliisin tuhkien laskupaikalle ja ampuu tämän. Tämä kuolema on kuvattu eri lailla. Murhattu mies kaatuu maahan ja häntä kuvataan eri kuvakulmista ja eri kohdista. Kuvissa näytetään kuolevan miehen kärsimystä luodin aiheuttamasta kivusta. Kuvataan haavasta valuvaa verta maassa ja kuolevan miehen suuta, joka vaahtoa. Sitten mies kuolee. Lopulta palataan elokuvan ensimmäisenä näytettyyn kohtaukseen, jossa vietettiin hautajaisia. Paljastuu, että ammutuksi tullut mies on hän, jota haudataan. Ampumakohtauksessa kuolema

tehtiin mahdollisimman piinaavaksi, ”kituva kuolema”, että katsoja tietää henkilön lähestyvän kuolemaa ja häntä alkaa pelottamaan (Ronkainen 2024).

3.1.2 Esimerkkielokuva 2: Olen suomalainen

Olen suomalainen (2019) on elämäkertaelokuva, jonka on ohjannut Aleksis Mäkelä ja kuvannut Pini Hellstedt. Elokuva kertoo edesmenneen suomalaislaulaja Kari Tapion elämästä ja urasta. Elokuva loppuu Kari Tapion kuolemaan, kun hän on taksissa matkalla kotiinsa. Hän saa sairaskohtauksen ja kuolee taksiin. Kohtauksen kuolema on hyvin yksinkertainen ja kuvattu oikeastaan vain yhdellä kuvalla. Kohtaus kuoleman jälkeen, jossa nähdään läheisen eli Kari Tapion vaimon, Pian, reaktiot on sen sijaan kuvattu neljästä kamerapaikasta. Tunnelma on surullinen ja järkyttynyt.

Hellstedtin (2024) mukaan kuoleman kuvaamisessa valaisu ja kamerakulmat ovat tärkeitä. Itse kohtaus kuitenkin syntyy käsikirjoituksesta ja keskusteluista ohjaajan kanssa, mikä ohjaaja Mäkelän kanssa on hyvin intuitiivista, ja suunnittelua ja päätöksiä tehdään paljon kuvauspaikalla. *Olen suomalainen* -elokuvan (2019) kuolemalle oli tärkeää tunnelma, joka syntyi näyttelijän sijainnista auton takapenkillä, ”ikään kuin valtaistuimella”, katuvalojen loisteesta ja vastaanäyttelijän, vaimon, reaktiosta kuolemaan. Tärkeää oli myös, että kuvakulma oli Kari Tapion näkökulmakuva, vaikka tämä olikin kuollut, ja että kasvot olivat suoraa kohti kameraa. (Hellstedt 2024.) Hellstedt kertoi haastattelussa harmittelevansa jälkeensä, että valaisu onnistui vähän huonosti, koska oli kiire ja pitkä päivä takana. Se oli hänen mukaansa liian läpivalaistun oloinen, se olisi saanut olla dramaattisempi, mutta ”ihan kelpo kuolema se oli”, hän totesi haastattelussa.

Yleisesti kotimaisissa elokuvissa kuoleman kuvittamisesta Hellstedt (2024) sanoo, että se riippuu elokuvasta ja kuolemasta. Kuoleman kuvaamiseen ei hänen mukaansa tarvitse valmistautua millään erityisellä tavalla. Kohtauksen sijainti elokuvassa määrää suunnitelmat, minkälainen, missä kohtaa, mitä on ennen ja mitä jälkeen, mitä sillä ajetaan takaa ja, miten kohtaus sopii muuhun elokuvaan ja miten se tehdään parhaalla mahdollisella tavalla. (Hellstedt 2024.)

3.1.3 Esimerkkielokuva 3: Härmä

Härmä (2012) on JP Siilin ohjaama elokuva, jonka on kuvannut Jani Kumpulainen. Elokuva sijoittuu 1800-luvulle puukkojunkkareiden ajalle. Elokuvan päähenkilö Matti, on testamentattu perimään Väliatalon tila. Matin vanhempi veli, Esko, on kuitenkin asiasta eri mieltä ja ottaa vallan itselleen. Elokuvan alussa Esko hukuttaa heidän isänsä ja tuhoaa testamentit, jotta saa tilan itselleen.

Kumpulainen (2024) kertoo, että elokuvan ohjaaja Siilille tuotetaan paljon kuvamateriaalia, jotta olisi paljon eri vaihtoehtoja sille, miten kasata kohtaukset ja elokuva rakentuukin pääosin leikkauspöydällä. Ohjaaja ja elokuvaaja keskustelivat etukäteen, siitä, millainen tunnelma halutaan välittää sillä, miten kuolemaa käsitellään elokuvassa. Tarkoituksena oli löytää jokin erilainen kuvakulma tai jotain, mikä poikkeaa peruskerronnasta. Elokuvan isän kuolema vaati esimerkiksi tekniset varokeinonsa, koska kameraa piti viedä haastaviin paikkoihin kuvakulman takia. Tarkoituksena oli myös katsojalle tulla yllätyksenä, että isä tosiaan kokee loppunsa siinä kohtauksessa.

Koska valaisu on tärkeä elementti, oli tämä kohtaus erityisen haastava, sillä se tapahtuu täysin päivänvalossa, joten valolle ei ollut juuri mitään tehtävissä. Ohjaaja ja elokuvaaja kuitenkin miettivät, että julmuus ja tyylys tuli sitä kautta ilmi, kun valaisu on hyvin tasainen.

Testamentin tehnyt lakimies on viimeinen todistaja, josta elokuvassa on myös päästävä eroon, jotta tila pysyisi Eskolla. Puukkojunkkarit kaappaavat lakimiehen ja hirttävät tämän, ja lavastavat sen itsemurhaksi. (Kumpulainen 2024.)

Matin hyvä ystävä, Kalle, menee vihapäissään uhkailemaan Eskoa ja puukkojunkkareita, jolloin syntyy tappelu Eskon ja Kallen välillä. Tappelun lopuksi Esko työntää Kallen seinässä olevaan seipääseen, joka lävistää Kallen. Kalle jää kitumaan ja kuolemaan. Lopulta koko kylä on Matin puolella ja viimeinen tappelu

käydään veljesten, Matin ja Eskon välillä. Tappelun päätteeksi Esko lävistetään seipäällä, johon tämä kuolee.

Kumpulaisen (2024) mukaan loppukohtauksesta oli tarkoitus tehdä hyvin brutaali, sillä elokuva sijoittuu 1800-luvulle. Tarkoituksena oli luoda sellaista tunnelmaa, että sitten kun väkivaltaa tapahtuu, niin sitä ei peitellä, vaan että elämän rankkuus näkyy ja kuolema kulminoituu kohtauksessa pihaan ja tappeluun. Tähän kohtaukseen satsattiin enemmän ja sitä kuvattiin jopa kaksi päivää, mikä on aika poikkeuksellista yhdelle kohtaukselle. Kohtauksessa on myös verta, minkä takia kohtaukselta on kuvattu hyvin kronologisesti; on vaikea peruuttaa sotkua, joka verestä tulee. (Kumpulainen 2024.)

3.2 Hollywood

Robert A. Clark (1999) kertoo *tutkimuksessaan Reel Oncology: How Hollywood Films Portray Cancer*, että Hollywood harvoin kuvaa yleisempiä syöpiä elokuvissaan. Harvinaisemmat syövät, kuten leukemia ja aivokasvain hallitsevat elokuvien syöpiä, koska ne ovat niin sanotusti puhtaita syöpiä. Tärkeät kliiniset onkologiset ongelmat, mukaan lukien hoito, oireiden hallinta, sivuvaikutusten lievittäminen ja kuoleman helpottaminen, ovat näkyneet elokuvissa. (Clark 1999.)

Ned W. Schultzin ja Lisa Huetin (2000) tutkimuksessa, joka käsittelee kuolemia amerikkalaisissa elokuvissa, todetaan, että 65 elokuvassa on 857 kuolemaa käsittelevää kohtauksia, joissa on 1432 toimintaa ja 2149 reaktiota. Hallitsevin kuoleman kuvaus on aseellinen hyökkäys, uhkailut, riskit ja keskustelut. Yleisimmät reaktiot kuolemakohtauksiin ovat pelko, shokki, protestointi ja aggressiivisuus. Amerikkalaisissa elokuvissa kuolema on vääristynyt sensaatiomaiseksi miesten väkivaltaisten hyökkäysten virraksi, johon liittyy pelkoa, loukkaantumisia, aggressiota ja tavallisten surureaktioiden puuttuminen. Schultz ja Huet myös toteavat tutkimuksessaan, että kuolema saattaa olla kaikista yleisin elementti elokuvissa. Sensaatiomainen ja väkivaltainen kuolema, joko esitettyinä tai vihjattuna, uhkana tai riskinä, dominoi kaikkia muita kuoleman muotoja. (Schultz & Huet 2000.)

Hellstedtin (2024) pohdintojen mukaan Hollywood-elokuvia tehdään samalla tavalla kuin kotimaisiakin, resurssien mukaan. Yleensä elokuvat ovat kuitenkin hänen mielestään sentimentaalisempia, mutta niitä on niin paljon ja erilaisia, että jokainen kuolemakin on erilainen. Ronkaisen (2024) mielestä suurimassa osassa Hollywood-elokuvia ihmiset eivät kuole millään, lentokone putoaa taivaalta tai räjähtää tulipallo tai uhria ammutaan moneen paikkaan. Oikeassa elämässä olisi harvinaista olla elossa vielä näiden jälkeen.

Toisaalta monessa Hollywood-elokuvassa on esitelty, kuinka kuollaankin sankarillisesti, ja uljaasti ja vaikka aina tiedetään, että se on naurettavaa, niin siinä täytyy olla jotain todella kiehtovaa, eihän niitä elokuvia muuten katsottaisi. Viime vuosina on näkynyt valtavasti kohtauksia, joissa kylmästi vedetään uhrin kurkku auki. Tätä voisi kutsua kuolemapornoksi. (Ronkainen 2024.) Kumpulainen (2024) puolestaan miettii, että Hollywoodissa on tärkeää yrittää näyttää kuolema todella emotionaalisesti ja luoda tunne siitä, että elämä jatkuu vielä. Hollywoodissa yritetään miellyttää katsojia enemmän kuin kotimaassa. Hollywood-elokuvien kuolemat eivät ole yhtä maanläheisiä kuin kotimaassa, ja siellä fantasioidaan paljon enemmän. (Kumpulainen 2024.)

4 LYHYTELOKUVA SAARNA

4.1 Saarna

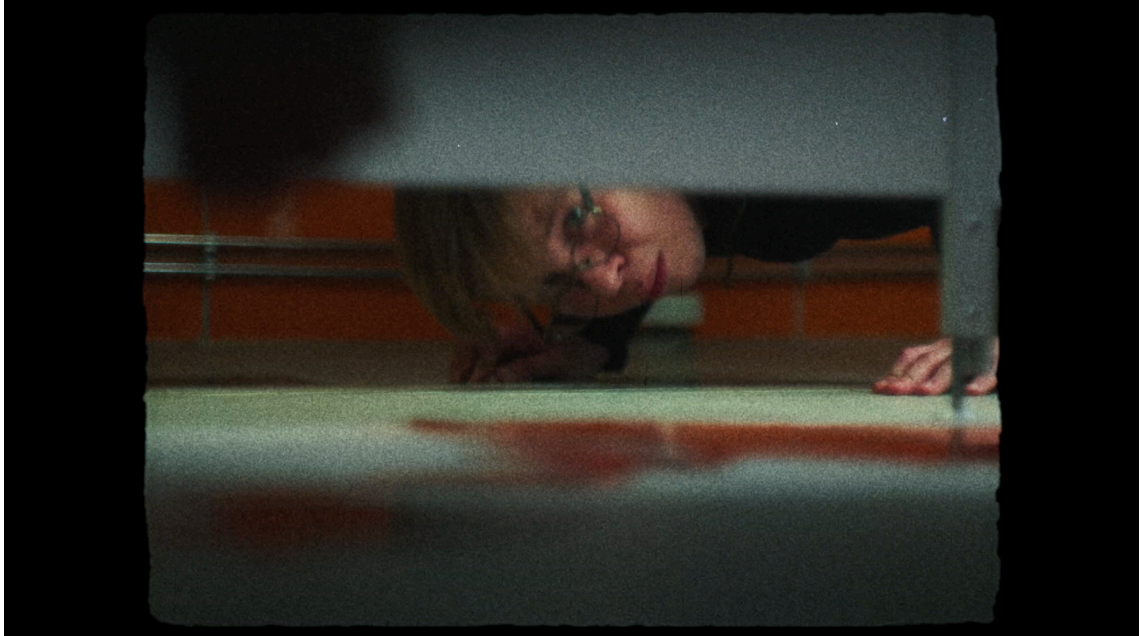
Saarna on 2023 valmistunut lyhytelokuva, jonka on ohjannut Akseli Koskinen ja kuvannut Kaisa Andersson. *Saarna* kertoo liturgina toimivasta papista, Hanneksesta, joka on pitämässä messua. Messun aiheena on kiusaaminen ja Hannes käsittelee siinä omia kokemuksiaan lukioajalta, kun hän oli kiusaamistilanteiden sivustakatsoja. Hanneksen ystävä Olli oli kiusattu ja Hannes ei koskaan puuttunut asiaan ja katuu sitä nyt. Hannes näkee Ollin ”haamun” messussa ja kuvakerronnassa nähdään takaumia lukioaikaan, kun kiusaaminen tapahtui. Lopulta Olli tekee itsemurhan koulun vessassa.

Itsemurha on itseaiheutettu kuolema, joka on sekä inhimillinen arvoitus että kulttuurinen ilmiö. Itsemurhan ymmärtäminen ja määrittäminen riippuvat yhteiskunnan arvoista ja asenteista ja sen merkitys vaihtelee kulttuurisesti. (Kosonen 2021.) Itsemurhaa pidetään usein itsekkäänä tekona, joka aiheuttaa valtavaa surua ja tuskaa läheisille samalla poistaen oman pahan olon kuolemalla. Itsemurhan tekevän ihmisen paha olo ei kuitenkaan kukaan voi ymmärtää. Suomessa kuolee vuosittain noin 800 ihmistä itsemurhan kautta (Suomen virallinen tilasto).

Elokuviissa itsemurhat esitetään usein väkivaltaisina, graafisesti kuvattuina, tarkoituksena herättää voimakkaita tunteita katsojissa (Kosonen 2021, 29). Nämä ovat tyypillisiä piirteitä erityisesti ruumisgenre kauhun itsemurhakuvauksille (Williams 1991, Kososen 2021, 29 mukaan).

Saarnassa (2023) itsemurhaa ei näytetä, vaan tekoon viitataan graafisilla kuvilla. Päätös olla näyttämättä kuolemaa oli selkeä. Emme halunneet laittaa ketään nuorta näyttelijää näyttelemään kuolemista. Myös analysoimassani *Paha maa* -elokuvassa (2005) itse kuoleman näyttäminen on jätetty pois yhtä lukuun ottamatta, kun taas elokuvissa *Härmä* (2012) ja *Olen suomalainen* (2019) kuolemat näytetään (liite 2).

Halusimme aiheuttaa katsojille voimakkaan tunnereaktion, käyttämällä graafisia kuvia. Kuvia, joita otimme ja käytimme *Saarnassa*, olivat esimerkiksi veren valuminen Ollin kädestä niin, että vain käsi näkyy, veren valuminen vessakopin alitse ja Hanneksen reaktio, kun hän löytää Ollin vessasta (kuvat 1–3).

KUVA 1: Hannes kurkistaa suljetun oven alta ja näkee itsemurhan tehneen Ollin (Saarna 2023, 00:07:56)

KUVA 2: Lähikuva itsemurhan tehneen Ollin kädestä (Saarna 2023, 00:08:01)

KUVA 3: Hanneksen reaktio hänen löytäessään Ollin (Saarna 2023, 00:08:38)

Saarnassa (2023) pappi, Hannes, ja suntio keskustelevat rotasta, jota suntio yrittää pyydystää, mutta Hannes yrittää suojella. Rotta on samalla vertauskuva Ollista. Hannes löytää rotan ja antaa tälle juustoa, mutta ei lopulta pysty pelastamaan rotan joutumista suntion pyydykseen. Lyhytelokuvassa nähdään leikkausta nykypäivän ja takauman välillä, kun Hannes löytää Ollin kuolleen vessasta ja rotan kuolleen loukusta (kuvat 4–5).

KUVA 4: Rotta kuolleen loukussa kirkossa (Saarna 2023, 00:07:03)

KUVA 5: Hanneksen reaktio hänen löytäessään rotan kuolleena (Saarna 2023, 00:09:01)

4.2 Kuvauksen tekniset valinnat

Saarnassa (2023) kuolemaan liittyvässä kuvaamisessa on käytetty pääasiassa tiiviimpiä kuvakokoja ja kohtisuoria kuvakulmia. Näillä valinnoilla pyrittiin minimoimaan näytettäviä asioita ja pysymään lähellä tarinan päähenkilöä näyttämättä muita henkilöitä. Lisäksi haettiin intensiivistä katuva tunnelmaa. Vastaavia kuvakokoja ja -kulmia on käytetty analysoimissani elokuvissa *Paha maa* (2005) kuten liitteestä 2 ilmenee. Havainnoin esimerkkielokuvista myös sitä, millainen tunnelma niissä kuvatuista kuolemista itselleni välittyi. *Pahassa maassa* kuoleman tunnelma on yllättävä, traaginen ja kostonhimoinen. *Härmä* päättyy kuolemaan ja tunnelma on haikea, kun taas *Olen suomalainen* -elokuvassa se on haikea mutta välinpitämätön. (Liite 2.)

Saarnassa käytimme kuvauskalustona Sony FX6 -kameraa. Objektiveiksi valikoitui nykypäivän kohtauksiin Zeiss Super Speed Mk1 50mm ja 85mm, jotka rajattuina ovat 60mm ja 85mm. Zeiss-objektiivit ovat suunniteltu Super 35 -kennolle ja Sony FX6 -kamera on täyskenno, joten 50mm objektiivin piirto ei täysin täyt-

tänyt koko kuva-alaa. Säädimme kamerasta asetuksia niin, että objektiivit täyttivät koko kuva-alan, jolloin objektiivit vastasivat täyskennolla 60mm ja 85mm objektiiveja. Lisäksi käytimme Canon 70-200mm f/2.8 ja Canon 300mm f/2.8 objektiiveja, jotta saimme enemmän pitkänpolttovälin kuvia.

Pidempi polttoväli eristää henkilön ympäristöstään vähentämällä syvyyttä ja suurentaa kuvattavaa kohdetta. Kirkossa Hannes näkee Ollin eristäytyneenä muusta ympäristöstä. Tapahtumat käydään heidän välillään. Ympärillä on myös muita, mutta he eivät ole tarinan kannalta merkityksellisiä. Pitkä polttoväli sumentaa taustan ja näin muut henkilöt eivät näy liian selvästi. Pitkä polttoväli tuo myös tunteen, että henkilöiden välissä on etäisyyttä, niin kuin onkin. Hannes kirkon edustalla, Olli kirkon takana ja etäisyyttä myös heidän suhteessaan toisiinsa.

Takaumat kuvattiin Iron Glassin Rehoused 28mm, 37mm, 58mm, 85mm objektiiveilla. Iron Glass -objektiiveja testasimme ja vertailimme kalustovuokraamossa, jotta saimme valituksi meidän mielestämme parhaimman ja sopivimman objektiivisetin takaumiin. Halusimme erotella nykypäivän ja takaumat erilaisilla objektiivivalinnoilla.

Käytössämme oli Glimmer Glass 1 -filtteri, joka antoi kuvalle pehmeyttä ja Rotating Polarizer, jonka avulla saimme poistettua mahdolliset heijastukset. Näitä filtereitä pyrimme pitämään joka kuvassa, koska filtrit lisäävät oman väriefektin, joka vaikuttaa myöhemmin värimäärittelyssä. Vältimme värimäärittelyn lisätyön pitämällä samat filtrit koko lyhytelokuvan ajan. Lisäksi meillä oli käytössä kääntöfiltteri 85B, jotta pystyimme pitämään saman valkotasapainon koko lyhytelokuvan ajan. Kääntöfilteriä käytettiin pääasiassa ulkokuvissa eli päivänvalossa, jolloin se käänsi kylmän valon lämpimäksi. Valkotasapainon määritteli Sony FX6 -kameran oma päävalkotasapaino 3200K, jolloin ei syntynyt ylimääräistä punaisen ja sinisen värin kohinaa. Valkotasapainoa olisi ollut mahdollista muuttaa kameran asetuksista, mutta valitsimme yhden valkotasapainon ja kääntöfilterin sen sijaan. Kameran asetuksissa osassa takaumissa käytimme 5fps (kuvaa sekunnissa) ja 360° shutter angle (suljinkulmaa), jotta se korosti takaumissa tapahtuvan kiusaamisen karuutta ja muistelua. Saimme sillä vielä hajanaisempaa ja tyyliellympää ilmettä. Muuten asetuksina oli 25fps ja 180° shutter angle.

Lyhytelokuvan kuvasuhde on 1.85:1, koska halusimme olla lähellä henkilöitä ja heidän tunnereaktioitaan. Taustalla olevilla ei ole isoa merkitystä tarinassa, eivätkä he vie huomiota pääasiasta. Lähikuvissa henkilöiden kasvot peittävät kuva-alaa enemmän, jolloin se tuntuu intiimimmältä. 1.85:1 kuvasuhteessa katsoja tuntee tapahtumien olevan realistisempia, kuin esimerkiksi 2.39:1. Takaumien kuvasuhde on 4:3, joka erottaa nykypäivän ja takaumat toisistaan. Se myös kuvastaa aikaa, jolloin takaumat ovat tapahtuneet eli aikaa, jolloin yleinen kuvasuhde oli 4:3.

Olen tyytyväinen näihin valintoihin ja lopputulokseen. Jos olisi ollut enemmän aikaa ja budjettia, niin olisi ollut helpompi työskennellä vain muutamalla objektiivisetillä. Toisaalta zoom-objektiivit olivat hyvä valinta, sillä se säästi aikaa objektiivien vaihtamisessa. Useammat vaihdot olisivat saattaneet vaikuttaa lopputulokseen, koska aika olisi ollut pois itse kuvaukselta. Olisi myös ollut kiinnostavaa perehtyä enemmän erilaisiin kameravaihtoehtoihin, mutta myös tässä, aikataulun ja budjetin takia päädyimme Sony FX6:een, joka oli mielestäni kuitenkin hyvä ja sopiva kamera. Yhtenä rajoittavana tekijänä oli käytettävissä ollut aika verrattuna työryhmän eli tekijöiden taitotasoon. Tämä on mielestäni hyvin ymmärrettävää, koska olemme opiskelijoita ja siihen verrattuna erittäin hyvä lopputulos.

5 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia, millaisilla elokuvallisilla keinoilla elokuvaajat kuvittavat kuolemaa ja antaa esimerkkejä, kuinka suomalaisia pitkiä draamaelokuvia kuvitetaan elokuvauksellisin keinoin kuoleman tapahtuessa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia esimerkkielokuvien avulla, millaisilla elokuvallisilla keinoilla elokuvaajat kuvittavat kuolemaa ymmärrettävästi.

Kuoleman kuvittaminen lähtee jo käsikirjoituksesta. Siihen vaikuttaa tunnelma, valaistus, objektiivin valinta, kuvakoot ja resurssit. Kotimaisissa elokuvissa budjetti on isoimpia vaikuttajia. Hollywood-elokuvissa on enemmän rahaa, jolloin voidaan niin sanotusti mässäillä kuolemalla. Kotimaisissa elokuvissa kuolema on enemmän arkista. Kuolemaan samaistuminen on vaikeaa, siksi usein kuvataan läheisiä ja heidän tunnetilojaan. Haastattelin suomalaisia elokuvaajia heidän kuvaamiensa elokuvien avulla. Näiden tueksi käytin kirjallisia lähteitä. Haastattelut olivat tutkimusta tukevia, sillä pääsi aiheen ja kokemuksen juurelle. Laajemman tuloksen olisi saanut haastattelemalla useampaa eri elokuvaajaa.

Tutkimuksesta jäi selvittämättä, kuinka yleisesti kuolemia esitetään tai mitkä ovat yleisimpiä kuoleman tapoja elokuvissa. Jatkotutkimukseksi opinnäytetyöstä voisi tutkia muiden elokuvagenrejen kuolemia ja laajemmin selvittää Hollywood-elokuvien tapaa kuvata kuolemaa. Ylipäättään kuoleman käsittely elokuvissa myös muilla tavoin kuin kuvaamisella olisi mahdollista ja kiinnostavaa.

Saarna-lyhytelokuvan kuvaaminen oli minulle henkilökohtaisesti hyvin vaikeaa aikaa, joka vaikutti myös lopputulokseen. En muista ajasta paljoa, mutta olen hyvin kiitollinen ohjaaja Koskiselle tuesta ja että pysyin kasassa ja saimme tuotettua hyvää materiaalia. Opin opinnäytetyötä tehdessäni, että tarkka suunnittelu ja ylös kirjaaminen on hyvin tärkeää tulevaisuutta ajatellen. Saarna-lyhytelokuvan kuvauksia edeltävä suunnittelu helpottaa paljon kuvauksissa erityisesti yllättävien ongelmien eteen tullessa tai rajallisen ajan vastaa tullessa. Oivalsin, että kuoleman kuvittamiselle on paljon rajoittavia tekijöitä, eikä kuvaajan päätettävissä ole suoraan kuoleman kuvittaminen. Kuoleman tapa ja tyyli kerrotaan lähtökohtaisesti käsikirjoituksessa. Siihen vaikuttaa myös paljon muita tekijöitä.

Opinnäytetyössä on noudatettu Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) tutkimuseettisiä ohjeita. Opinnäytetyö sisältää kirjallisia lähteitä, joihin on viitattu raportointiohjeiden mukaisesti, kun niitä on käytetty. Tutkimusta varten käytettiin esimerkkielokuvia, joiden tekijät on ilmoitettu tekijänoikeuksien mukaisesti ja heidän työtään on kunnioitettu ja arvostettu. Opinnäytetyöhön tehtyjä haastatteluita varten on tehty sopimukset haastatteluiden käytöstä ja noudatettu haastateltavan pyyntöä lähettää haastattelu tarkastettavaksi. Tutkimuksessa esiintyvistä lyhytelokuvan materiaalista minulla on tekijänoikeudellinen oikeus.

LÄHTEET

Clark, R. A. 1999. Reel Oncology: How Hollywood Films Portray Cancer. *Cancer Control*. 1999; 6(5): 1-6. <https://doi.org/10.1177/107327489900600510>

Elonet. n.d. Mikä on pitkä elokuva? Viitattu 21.03.2025. <https://elonet.finna.fi/Content/filmography>

Eskola, J. & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Haastattelu. E-kirja. Tampere: Kustannusosakeyhtiö Vastapaino. Viitattu 21.03.2025. Vaatii käyttöoikeuden. <https://www.ellibslibrary.com/book/978-951-768-035-6>

Hakola, O. 2022. Luonnollinen kuolema dokumenttielokuvissa. *Lähikuva* 1–2/2022. Katsaukset. 121–132.

Hänninen, J. 2010. Kuinka kuolla. Lääketieteellinen aikakauskirja *Duodecim*. Viitattu 21.03.2025. <https://www.duodecimlehti.fi/duo98593>

Härmä. 2012. Ohjaus JP Siili. Tuotantoyhtiö: Yellow Film & TV.

Kosonen, H. 2021. Rituaalikuolema ja perhetragedia: itsemurhan määrittely ja tabuluonteisuus kauhuelokuvassa *Midsommar – loputon yö*. *Lähikuva* 2-3/2021, 23–41.

Laki ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä 2.2.2001/101. Viitattu 21.03.2025. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2001/20010101#L7P21>

Niemiec, R. M. & Schulenberg, S. E. 2011. Understanding Death Attitudes: The Integration of Movies, Positive Psychology, and Meaning Management, *Death Studies*, 35:5, 387-407.

Olen suomalainen. 2019. Ohjaus Aleksi Mäkelä. Tuotantoyhtiö: Solar Films.

Paha maa. 2005. Ohjaus Aku Louhimies. Tuotantoyhtiö: Solar Films.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto [verkkajulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaristo [ylläpitäjä ja tuottaja]. Viitattu 6.1.2024. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelma-opetus/>

Saarna. 2023. Lyhytelokuva, kesto 10.30 min. Ohjaus Akseli Koskinen, kuvaaja Kaisa Andersson. Tuotantoyhtiö: TAMK, media-alan tutkinto-ohjelma. Viitattu 21.03.2025. https://www.youtube.com/watch?v=BFzjS4_irpl

Schultz, N. D. & Huet L. M. 2000. Sensational! Violent! Popular! Death In American Movies. OMEGA, Vol. 42(2) 137–149.

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuolemansyyt [verkkajulkaisu]. ISSN=1799-5051. 2020, 7. Itsemurhia aiempaa vähemmän. Helsinki: Tilastokeskus. Viitattu 01.03.2024. <https://stat.fi/til/ksyyt/2020/index.html>

Haastattelut

Hellstedt, P. Elokuvaaja. F.S.C. 2024. Haastattelu 4.3.2024. Zoom-haastattelu. Tampere. Litteroitu.

Kumpulainen, J. Elokuvaaja. F.S.C. 2024. Haastattelu 12.3.2024. Zoom-haastattelu. Helsinki. Litteroitu.

Ronkainen, R. Elokuvaaja. F.S.C. 2024. Haastattelu 12.3.2024. Zoom-haastattelu. Helsinki. Litteroitu.

Kuvalähteet

KUVA 1-5. Kuvakaappaus. Saarna. 2023. Lyhytelokuva, kesto 10min 30sek. Ohjaaja Akseli Koskinen, kuvaaja Kaisa Andersson. Tuotantoyhtiö: TAMK, media-alan tutkinto-ohjelma.

LIITTEET

Liite 1. Haastattelukysymykset

Millaisilla keinoilla kuvaamissasi elokuvissa on toteutettu kuoleman kuvittamista?
Millaisilla kuvauksen keinoilla saadaan katsojalle välittymään kuolevan tai läheisen tunnetila?

Minkälaiset elementit tehostavat kuoleman esittämistä?

Mitkä tekijät vaikuttavat kuoleman kuvaamiseen/kuvittamiseen?

Miten valmistaudut kuoleman kuvaamiseen?

Miten syntyi tämä kohtaus, jossa henkilö x kuolee?

Miten kuolemaa kuvataan kotimaisissa elokuvissa?

Miten se eroaa esimerkiksi Hollywood-elokuvista?

Kuinka paljon pääsit vaikuttamaan kuvaratkaisuihin?

Käytettiinkö kaikkia kuvia, jotka kuvattiin?

Jos ei, niin minkä tyyppinen materiaali jäi pois ja miksi?

Miten valmis lopputulos vastasi mielikuvaa, josta suunnitelma oli alunperin?

Liite 2. Havainnointitaulukko

Elokuva	Paha maa	Olen suomalainen	Härmä
Kuoleva(t)	Isto Virtanen Nainen hotellissa Hannele Arhamo (poliisi) Tuomas Mikael Saraste	Kari Tapio	Isä Kustaa Kalle Esko
Hahmon rooli	sivurooli sivurooli sivurooli sivurooli	päärooli	sivurooli sivurooli sivurooli antagonisti
Elokuvan kohta / aikaleima	00.47.20 00.47.35 01.04.50 02.00.55	01.42.13	00.22.05 01.14.20 01.20.10
Mihin kuolee?	imurilla lyömiseen x2 junan alle ampumiseen	Sydänkohtaus	Hukuttaminen kuristaminen lävistäminen seipäällä lävistäminen
Miten kuolee?	imurikauppias lyö heitä jalka jumissa, juna ajaa päälle poliisin mies ampuu	Nukahtaa taksiin, luonnollisesti	Esko hukuttaa isän Puukkojunkkarit kuristaa Esko työntää Kallen seinän seipäaseen Kyläläimen työntää seipään Eskon läpi
Mitä kuvakulmia?	LPK LPK LK, ELK LKK, LK, PLK, LK, ELK	edestä PLK / LKK, sivulta OTS, ylhäältä (aerial)	6 eri kuvapaikkaa, käsivaraa, hukuttajan POV, kuoleman/veden POV. kuristaminen sivulta käsivaralla, seurantakuva hirttoköyteen. LKK, LPK, LK toiminnallinen kohtaus, paljon kuvia
Montako kuvaa keskimäärin? (kuvat lasketaan kuoleman tapahtuessa tai tajutessa, ettei voi enää pelastua ja se jatkuu yhden kohtauksen ajan.)	1 (oneshot) 1 (sama oneshot) 3 (4muistiin) 20 (leikattu ristiin)	1, jossa kuolee / 4 eri kuvapaikkaa	6 kuvapaikkaa, joita leikattu ristiin n.3 leikattu ristiin n.5 leikattu ristiin 10 kuvapaikkaa, joita leikattu ristiin
Näytetäänkö kuolema?	ei ei ei kyllä	kyllä	kyllä kyllä kyllä kyllä
Ketä kuvataan?	kulman takaa lyöjää pellin kautta lyöjää poliisia ja musta ruutu Tuomasta ja Anttia (poliisin mies)	Karia, vaimoa Piaa ja taksikuskia	Eskoa ja Isää Häiyt, Kustaa Kalle Esko
Millainen tunnelma?	ylättävä kuolema traaginen, perheen äiti, johtaa seuraavaan kuolemaan kostonhimon raukeaminen	Haieka, elokuva loppuu kuolemaan	Haieka, mutta välipitämätön
Läheisten tunnettila/seuraamus.	- - poliisin miehen kostonhimo surullinen ja haieka	Surullinen	Kylmä, järkyttynyt, vihainen, toivoton, oikeuden tavoittelu helpottunut